

ФІЛОСОФІЯ СПОРТУ

У статті розглядаються проблеми філософії спорту як прикладної наукової дисципліни, яка у свою чергу визначає комплекс проблем, які стоять перед особистістю та державою у галузі фізичного виховання і спорту. У нинішній час спорт активно використовується як засіб політичного впливу на соціальні процеси які мають місце у суспільстві, соціальному середовищі. На думку вчених, сьогодні виникла потреба у вивченні впливу економіки, політики, культури, засобів масової інформації на спорт, а також впливу спортивного та олімпійського руху на різні сфери соціального життя, на спосіб життя людей, дослідженні світоглядних, культурологічних, гносеологічних, естетичних, етичних проблем як у середині спортивного руху так навколо нього.

Ключові слова: філософія спорту; фізичне виховання; соціальна сфера.

Актуальність. Філософія спорту – прикладна філософська дисципліна, яка здійснює аналіз філософських проблем стосовно спорту і інших пов'язаних з ним явищ. Розуміння основних проблем цієї науки передбачає тому досить чітке уявлення про те, що взагалі являє собою філософія.

Сьогодні надзвичайно важливо визначити роль і місце людини, конкретної особистості у спорті, її задачі та перспективи. Детально та неупереджено проаналізувати проаналізувати роль суспільства у формуванні філософської світоглядної позиції кожного члена суспільства стосовно фізичного виховання і спорту. Тому дана проблема є актуальною.

Науковий стан розробки теми. Незважаючи на те, що прикладна філософська дисципліна «філософія спорту» порівняно молода, проблемі філософії спорту присвячена значна кількість наукових праць. Так, А. Д. Жуков дослідив мотиваційні основи заняття фізичною культурою і спортом та проблеми філософської позиції особистості, яка впливає на спорт, В. К. Бальсевич стан, проблеми і стратегія розвитку фізкультури на перспективу, В. І. Столяров дав більш-менш повне уявлення про підходи до розробки філософських проблем спорту і тілесності людини, а також відповідної філософської дисципліни дослідників країн Західної та Східної Європи, Канади та Америки [7]. М. Я. Сараф присвятив свої праці естетиці спорту, напрямку розвитку науково-практичних знань, Видрін В.М. визначив напрямки подальшого розвитку науково-практичних знань і з філософської точки зору показав виникнення і парадокси початкового розвитку теорії фізичної культури [1]. Гуськов С. І., Линець М. М., Платонов В. Н., Юшко Б. Н. показали взаємні стосунки держави і професійного спорту [2]. На думку Жукова А. Д., «на основі наукового осмислення філософія спорту виконує комплекс важливих функцій: світоглядну, гносеологічну, методологічну і т. п. Вона допомагає кожній людині, причетною до

сфери спорту, виробити свою власну філософську позицію, яка має суттєвий вплив на всі його поведінку в цій сфері [8]. М. Я. Сараф наголошує, що «серед наук про спорт естетика спорту займає все більш важливе місце». Вчений виділив проблеми філософії спорту: яке саме місце належить естетичним явищам в спорті?; як естетичні явища спорту пов'язані з іншими складовими його компонентами? в яких формах естетична діяльність проявляється в спорті? чи можна спорт розглядати як мистецтво, як одну з його різновидів? [6].

Доцільно погодитися з думкою Б. В. Євстаф'єва, який визначає спорт як «специфічний вид діяльності, спеціально організований і свідомо керований процес, спрямований на всебічний фізичний і духовний розвиток людей, підготовку їх до праці і захисту Батьківщини, а також формування у найбільш талановитій молоді високого спортивного майстерності і досягнення нею найвищих результатів в його різних видах на змаганнях» [3].

Але незважаючи на значну кількість наукових досліджень з даної проблематики, ставимо за мету переосмислити філософію спорту, як прикладну наукову дисципліну та максимально пристосовуючи її до потреб сьогодення.

Викладення основного матеріалу. Філософія спорту, як один з напрямків філософії, бере свій початок у середині 1960 років. Місце її народження США. Передісторія її виникнення тривала і багатогранна. Загально відомо, що спорт тривалий час розглядався фахівцями під різними кутами – педагогіки, психології, медицини. Тривалий час спорт мав локальний розвиток в межах окремих країн і регіонів, але з часом, починаючи з другої половини XIX – початку XX ст., спорт виходить на новий рівень свого розвитку. Міжнародні спортивні змагання, прагнення спортсменами досягти високих спортивних результатів, застосування нових методик тренувального процесу,

обмін досвідом тощо, виводить спорт на новий соціальний рівень міжнародного масштабу. Після проведення перших Олімпійських ігор сучасності завдячуючи П'єру де-Кубертену у 1896 році спорт отримав новий розвиток. На початку ХХ століття «виникла також потреба у вивченні впливу економіки, політики, культури, засобів масової інформації на спорт, з одного боку, а з іншого – зворотного впливу спортивного та олімпійського руху на різні сфери соціального життя, на спосіб життя людей. Все більш важливе значення набували також культурологічні та логіко-методологічні проблеми спорту» [8]. Тому гостро постала проблема визначення ролі і місця спорту у житті суспільства. Поряд з цим загострилися світоглядні, культурологічні, гносеологічні, естетичні, етичні проблеми як у середині спортивного руху так навколо нього. Виникла проблема філософського розуміння спорту як такого. Вирішення цих проблем стало можливим після появи науково-прикладної дисципліни починаючи з 1920 року. Наукові праці того часу вчених були спрямовані на спробу філософського аналізу спорту і фізичного виховання. Міжнародне філософське товариство з дослідження спорту було створено у 1972 році, а з 1974 року видає міжнародний журнал з філософії спорту. У другій половині ХХ ст., особливо на початку ХХІ ст. спорт набув гострого політичного значення, як протистояння спочатку двох політичних та економічних систем. Особливо яскраво це проглядалося на світових першостях та олімпійських іграх. Прагнення перемогти у політичному протистоянні засобами спорту призвело до порушення етичних норм призвело до вживання заборонених препаратів (допінгів). Комісія з термінів міжнародного бюро документації і інформації визначає спорт як «специфічну змагальну діяльність при якій інтенсивно використовуються фізичні вправи з метою забезпечення людині або колективу вдосконалення морфологічних та психологічних можливостей концентровано відображених у високому результаті. В «Маніфесті спорту», який був прийнятий Міжнародною Радою фізичного виховання і спорту (СІЕПС) пропонує своє трактування: «всяка фізична діяльність, яка має характер гри і передбачає боротьбу людини з собою, з іншими людьми або силами природи» [7, с. 2].

Загалом по мірі розвитку суспільства фізичне виховання і спорт набувають нових якісних рис, стають соціальним явищем, яке має культурологічне, виховне та оздоровче значення і його намагаються використовувати правлячі кола у політичних, релігійних та інших цілях [4]. За радянських часів спорт розглядався як складова підготовки людини до якісної та наполегливої праці, оборони держави, патріотичного виховання особистості.

Трансформаційні процеси в Україні починаючи з початку 90-х років ХХ ст.: розвал економіки, зниження рівня життя більшої частини населення тощо, призвели до втрати ціннісних орієнтацій в спорті значної кількості людей, особливо молоді. І ця тенденція, на жаль, має місце і сьогодні.

У спортивному протистоянні у спортсменів останнім часом спостерігається тенденція до зниження рівня моральної вихованості та толерантного ставлення до супротивника. Так, при соціологічному дослідженні певна частина студентів, які займаються спортом, на запитання «ви б пішли на порушення правил гри заради перемоги?» 43 % з них відповіли «так», а 37,9 % грубо порушили б правила змагань задля власної перемоги; 20,1 % прагнули б підкупити суддю аби перемогти, а 47 % в якості судді підсуджували б своїм. Якщо майже 73 % студентів заявили, що фізичне виховання сприяє формуванню високих моральних якостей, то 36,4 % прагнули б перемогти у змаганнях за всяку ціну, незважаючи на травмування суперника (67,4 %), вживання допінгів (20 %), 40 % згодні взяти участь у спортивних заходах лише за грошову винагороду, а 39,5 % обов'язково помстяться суперникові у випадку власного травмування. Лише 49 % гравців зупинили б гру (наприклад, вибили м'яча за межі футбольного поля) з власного бажання у випадку травмування суперника, а 51 % продовжили б грати; також майже 28 % студентів не співчують суперникові, який отримав травму з їх вини [5]. На жаль соціальне протистояння та напруження у суспільстві негативно впливає на спортивне суперництво. Тому аналіз та вирішення навколо спортивних проблем бере на себе філософія спорту. Доцільно наголосити на тому, що філософія спорту спрямовує свої зусилля на об'єднання людей, формування стосунків між людьми на новому якісному рівні, щоб фізичне виховання і спорт приносили людям радість спілкування та порозуміння. У той же час, з наведених результатів видно, що проблема суперництва, порозуміння, взаємостосунків спортсменів існує і вирішувати їх доцільно засобами виховання, формуванні норм поведінки у спортивному та «навколоспортивному» середовищі.

Висновки. Незважаючи на той факт, що філософія спорту відносно молода науково-практична дисципліна вона аналізує і вирішує цілий ряд навколоспортивних проблем, які відіграють ключову роль у розвитку спорту, взаємостосунків спортсменів, спрямовує свої зусилля на об'єднання людей, формування стосунків між людьми на новому якісному рівні, вихованні поваги до суперників, визначенні місця і ролі людини у спортивному середовищі.

Список використаних джерел

1. Видрін В. М. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sportfiction.ru/articles/ob-obekte-i-predmete-teorii-fizicheskoy-kultury-kak-nauchno-uchebnoy-distsipliny-istoriko-sravnitelnyy-analiz/>.
2. Гуськов С. І., Линець М. М., Платонов В. Н., Юшко Б. Н. Профессиональный спорт: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.twirpx.com/file/836503/>.

3. Свстаф'єв В. Спорт как вид деятельности: [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.psychologyscience.ru/gobos-586-1.html>.
4. Куцевич Т. Ю. Теорія і методика фізичного виховання. Загальні основи теорії і методики фізичного виховання. Т.1. / Вид-во Національного університету фізичного виховання і спорту України. «Олімпійська література». – К.: 2008. – С. 29
5. Мінц М. О. Прояви моральної вихованості у студентів вищого навчального закладу на заняттях фізичного виховання // Мінц М. О., Головаченко І. В. // Научные труды SWorld. – Иваново : Научный мир. 2016. – Выпуск 45. Том 5. – С. 78–82.
6. Сараф М.Я. Эстетика спорта: [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://sportguardian.ru/article/6340/estetika_sporta.
7. Спортивная энциклопедия систем жизнеобеспечения». Редактор: Жуков А. Д. Изд.: Юнеско, 2011 год.
8. Столяров В. И. Философия спорта и телесности человека : монография. В 2-х кн. – Кн. 1. Введение в мир философии спорта и телесности человека. – М. : Издательство «Университетская книга», 2011. – 766 с.
9. Философия спорта: «Спортивная энциклопедия систем жизнеобеспечения». Редактор: Жуков А. Д. Изд.: Юнеско, 2011 год. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://sportwiki.to/>.

*N. Mints,
A. Tvelina,*

Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine

PHILOSOPHY OF SPORT

In this article the problems of sport philosophy are examined as the applied scientific discipline, which determines the complex of problems that is posed to the person and the nation in sports direction and direction of the physical education. Nowadays sport is frequently used as the facility of political impact on social processes, which have place in the society and social environment. On the scientific's opinion today there is need for in-depth study of economic, political, cultural impact on sport, impact of sports and Olympic movements on different spheres of social environment, people's lifestyle, research problems of worldview, cultural,epistemological,aesthetic, ethical problems inside of the middle of the sporting environment and around it.

Key words: sport philosophy; physical education; social sphere.

Рецензенти: *Болюбаши Н. М.*, канд. пед. наук, доцент;
Костєва Т. Б., канд. пед. наук, доцент кафедри.

© Мінц М. О., Твеліна А. О., 2017

Дата надходження статті до редколегії 2.11.17